

KANNAOIG Imbourc'h

Kelaouenn *Emglev An Tiegezhioù* niv. 84 Genver-C'hwevrer 2014 Priz : 3€

Prederiadennoù a-zivout emsavadeg ar “Bonedoù Ruz”

Un atersadenn a durmude em fenn adalek maz eo bet kroget gant emsavadeg ar “Bonedoù Ruz” e Breizh : Petra o deus soñjet ar C'hallaoued p'o deus gwelet, war pajennoù o c'helaouennoù pe war o skrammoù skinwel, luc'hskeudennoù a ziskoueze miliadoù a Vrezhoned o wintañ er vann o bannieloù Gwenn-ha-Du ha gwisket ganto o bonedoù ruz, pezh a rae dave d'un emsavadeg all ar Vrezhoned, hini 1675, a-enep galloud roueel Loeiz XIV, a samme warno telloù nevez pounner evit kenderc'hel da vont d'ober brezel ouzh pobloù all Europa, hep derc'hel kont eus diferadennoù Feur-emglev¹ 1532. Bez' e tezveneg² ar Feur-emglev-se e oa da Stadoù Breizh divizout hollad an telloù da reiñ d'an teñzor roueel.

Ur Gall pe zaou a ouie e oan eus an Emsav o devoa goulennet ouzhin petra a soñjen eus al luskad-se a anved “Bonedoù Ruz”. Respontet em eus dezho gant hollegezhioù³ war Feur-emglev 1532, rak ne felle ket din reiñ dezho kreizg-kreiz va devez⁴, pa ne oan ket me va-unan diogel warnañ penn-da-benn ; setu perak e roan deoc'h ar prederiadennoù-mañ da heul.

N'eus mui eus Feur-emglev 1532, bet freuzet diouzh un tu hepken gant an Dispac'h gall, war-lerc'h bezañ bet endeo gwallgaset

a-walc'h gant ar roueed c'hall. Pep hini ac'hanomp a oar an dra-se, pe, kentoc'h, ez eo dic'houzvez an darn vrasañ eus ar Vrezhoned ez eus bet unan, peogwir n'eo ket bet kelennet o istor dezho. Pep Breizhad emouez eus e Istor, hiziv evel dec'h, en deus graet ar striv da brenañ levrioù Istor Breizh ha d'o studiañ e-unan pe da gendaelañ gant Brezhoned all dedennet eveltañ gant Istor o bro. Hogen hiziv an deiz ez eo poent marteze, komz ouzh an holl Vrezhoned ez eus bet ar Feur-emglev-se a warante frankizoù Breizh, gwallet meur a wech gant ar roueed c'hall, met morse freuzet-mik ganto evel ma reas an Dispac'herion c'hall e 1789. Ligan ar “Bonedoù Ruz” nevez : “*Bevañ, labourat ha divizout*

e Breizh”, a ya d'am soñj warzu ar pal-se : adc'hounit frankizoù Breizh a warante ar Feur-emglev. Ar politiker gall en deus komprenet mat pezh a oa oc'h eginañ gant an emsavadeg-se a zo J.L. Mélenchon, setu perak e oa enebet-krenn ouzh ar “Bonedoù Ruz”, ha soñj em eus c'hoazh bezañ e welet e derou miz Kerzu 2013, war ar chadenn skinwel *France 2*, en abadenn anvet *Télé-Matin*, o fuloriñ a enep an emsavadeg

breizhat. Hervezañ ne oa ket an diskoulm d'an enkadenn da gavout en ul luskad rannvroelour a seurt-se, hogen gant an holl labourerion unanet a-enep d'ar batroned. Stourm ar renkadoù bepred neketa ! Gwelout mistri ha mevelion unanet evit difenn lazioù o bro ne c'helle bezañ nemet faskouriezh evitañ !

Betek n'eus ket pell, n'he doa Breizh nemet un enebour, ar Stad C'hall Jakobinat, hogen bremañ e welan he deus unan all : an Ensavadurioù Europat, pe evit komz reishoc'h ez eo bet distardet un tammig ar c'harkan jakobinat gall, pezh ne oa ket fall, hogen

¹ E gwirionez n'eus ket bet a wir feur-emglev etre div stad : an dilennidi vrezhon bodet e Gwened e 1532 o deus sinet gant ur c'hleze gall ouzh o c'hein, gouzalc'het e oa ar vro gant an arme c'hall. Skrid-embann Plessis-Macé a lavar en deus roue Frañs, Fransez kentañ, asantet en e vadelezh da c'houlenn ar Vrezhoned da vezañ staget ouzh rouantelezh Frañs evit ar peurbadelezh (na pebezh pilpouzerezh !). Daoust da se e oa gwarantet frankizoù Breizh dre ma adkemere ar feur-emglev, mui-pe-vui, diferadennoù ar c'hevrat-dimeziñ etre Anna Vreizh ha Loeiz XII.

² Dezvenegiñ : *stipuler*.

³ Hollegezhioù : *des généralités*.

⁴ Devez : *pensée*.

e keit-se en em ziazeze unan all, an hini europat eus Brusell. Gouzout a ran o deus tud an Emsav kontet kalz war un Europa Unanet evit gwellaat an traoù e Breizh, ha kanmeulour ar politikerezh-se a zo bet a-dra-sur Yann Fouéré (Doue d'e bardono), hogen goloet e oa palioù gwirion ar re a bennluske al luskad european. Ma-z eo anavezet ar Gall Jean Monet evel unan eus tadoù al luskad europat ez eus unan all, ma vez dibaot a-wech komzet diwar e benn, Richard Coudenhove-Kalergi (*skeudenn*) ez eo (Aostrian e oa e dad ha Japanadez e vamm, kemeret gantañ ar vroadelezh c'hall e 1939), diazezer al luskad *Pan-Europa* e 1922 e Gwenvon (*Wien, Aostria*) tuet d'un *Urzh Nevez ar Bed* dindan renerezh Stadoù Unanet Amerika. Kellidet brokus e voe e luskad gant bankerion bras evel Max Warburg en Alamagn, met dreist-holl gant re New York hag harpet e voe gant *The New York Time* a embanne e skridoù en e bajennoù ha re tud all a-du gant e luskad.

Deurus e vefe gouzout petore mennozhioù a luskede e obererezh. En e levr *Praktischer Idealismus*⁵ (Derc'helouriezh pleutrek), embannet e 1925, e tisklerie en e raktres traoù souezhus a-walc'h : ne vefe mui an Europiz da zont a-orin eus hor c'hevandir kozh, hogen askoret diwar ur c'hemmesk a ouennoù disheñvel. Erbediñ a rae ur c'hroaziadur eus ar pobloù europat gant Morianed hag Aziaiz, pezh a groufe evel-se un tropell lieskenelek hep perzhioù spesadek, diwrizienn, hogen aes da vestroniañ gant ar begennoù ouzh ar galloud. Pa brederier un tammig ez eus tu d'en em c'houlenn ha n'eo ket deuet a-benn ar raktres-se pa weler an enbroerezh maghreat, afrikat hag aziat oc'h aloubiñ Europa, hag hor begennoù europat da haeriñ hon eus ezhomm eus an enbroerezh-se evit goustegañ⁶ an divigad⁷ a c'hanedigezhioù en Europa. Disoñjal a reont anzav, hag ar meziennoù a oar tevel war se, ez bet aozet an divigad-se ganto, gant o lezennoù oc'h aotren ar sioc'hanerezh hag aozadurioù evel ar *Planning familial*, skorennet gant hon telloù, oc'h ober bruderezh evit se. Ne vefe ket diaes koulskoude adlakaat an traoù en o flom gant ur politikerezh a-du gant tiegezhioù niverusoc'h, hogen se n'ez afe ket a-du gant o falioù kuzh.

Ne vez mui kavet al levr-se, *Praktischer Idealismus*, da brenañ neblec'h hag ar re o deus klasket e adembann ez eo bet nac'het outo an aotre d'henn ober. Daoust ha re zañjerus e vefe diskouez d'an dud dremm gwirion ar vroadenn europat, re wir eo 'm eus aon ! Hogen, n'en deus ket an dra-se miret ouzh aotrouniezhoù Europa reiñ an anv "Coudenhove-Kalergi" d'ar priz o deus krouet evit goprañ ar gwellañ politikerion o deus stourmet evit Europa Unanet hag ar priz-se a zo bet roet da Angela Merkel

e 2010 ha da Herman van Rompuy, prezidant Kuzul Europa, e 2012.

Da heul manifestadegoù ar "Bonedoù Ruz" em eus klevet un nebeut Emsaverion, war ar genroued da skouer, o tiskleriañ e oa ret d'ar Vrezhoned adkavout o dizalc'hiezh evel m'emañ Katalounia pe Bro-Skos war-nes adkavout o re, met war-un-dro e tisklerient e ranko Breizh, kerkent goude, goulenn bezañ degemeret en Unaniezh Europat. Evidon-me ne dlefe ket ur Vreizh dizalc'het goulenn bezañ staget ouzh un aozadur evel an Unaniezh Europat a-vremañ. Un aozadur bedelour ez eo deuet da vezañ, dindan gazel-gae aozadurioù bedelour all diazezet e New York ha gerioù-stur evel re ar "Bonedoù-Ruz" : "*Bevañ, labourat ha divizout e Breizh*" a zo a-enep palioù gwirion Europa Unanet. Soñj am eus c'hoazh eus ur foar-diskouez e Rödon, hanter-kant vloaz 'zo : paotred an Emsav o devoa prientet skritelloù da vezañ lakaet war bep kaborell er foar hag a zisklerie tost da vat kement-mañ : "*Prenit kenderc'hadoù breizhek evit reiñ labour d'ar Vrezhoned*". Ac'hanta, ne voe ket plijet isprefed Rödon gant an dra-se hag urzh a roas ma vefe lamet an holl skritelloù. Sentiñ a rae ouzh palioù ar Republik C'hall, kemmeskañ ar boblañsoù : kas ar Vrezhoned da labourat e-lec'h all er C'hwec'hkogn ha degas tud all e Breizh evit digreskiñ ar merzhad a bobl a-ziforc'h e-touez ar Vrezhoned, ober dezho Gallaoued *lambda*. Gant an Unaniezh Europat ez eo un tammig heñvel an traoù, hogen en ul live uheloc'h, kemmeskañ ar boblañsoù evit dont a-benn, tamm-ha-tamm, da grouiñ ur vroad europat, met gant tud diwriziennet, a-benn o reoliañ. Ur wech torret spisverkoù an dud ez eo aesoc'h o falvata. N'eo ket se, d'am soñj a c'hortoze ar pobloù pa gomzed outo eus un Europa unanet. En em unaniñ a oa evito difenn lazioù an holl, evel Europiz, neket evel hiniennoù andiforc'h hogen evel pobloù o chom distag. Ne felle ket dezho steuziañ en ur c'hemmesk andiforc'h evel pa vefe en ur soubenn louzoù-kegin brevet. Ha daoust hag ez eo c'hoazh europat an Unaniezh-se pa nac'h degemer hêrezh kristen hon hendadoù en he Bonreizh, hogen a zegemer milionoù a enbroidi muslimat war he ziriad, pa fell dezhi degemer en he renkoù broioù nann-europat evel Turkia, muslimat 96% eus he foblañs, pa begozh handalañ⁸ broioù evel Hungaria he deus dezveneget en he Bonreizh ne c'helle bezañ an dimeziñ nemet etre ur gwaz hag ur vaouez, pe Polonia pa fell dezhi krennañ war ar sioc'hanerezh. Klevet hon eus yudadennoù e Brusell hag er meziennoù europat ouzh urzhioù al lobi bedelour, a-enep Vladimir Poutin p'en deus berzet ouzh an heñvelrevourion da ober bruderezh e Rusia evit o zoare-bevañ, ha nevez 'zo a-enep ar Swiziz o deus mouezhiet a-du gant bevennañ an enbroerezh a-yoc'h en o bro.

⁵ Bez' e c'heller pellgargañ ar skrid-orin en alamaneg war ar genroued.

⁶ Goustegañ : *pallier*.

⁷ Divigad : *déficit*.

⁸ Handalañ : *sanctionner*.

Ur Vreizh dieub ne c'hellfe ket hec'h-unan-penn daskemmañ kement-se en Unaniezh Europat, rak ne welan ket Breizh dieub evel un eil Bro-C'hall gant he lezennoù nevez a-enep ar familh, mouezhiet gant he gouarnamant sokialour, neuze e vefe gwelloc'h dezhi chom hep goulenn mont e-barzh, krouiñ ha aozañ he stad, he melestradurezh, he c'herreizh, hec'h armerzh evit mad ar Vrezhoned, krouiñ ur moneiz evit mad hec'h armerzh, hag evel-just aozañ he lezennoù dezhi. Mar ne vefent ket diouzh grad an Unaniezh Europa, n'he defe houmañ netra da abegiñ deomp, dizalc'h e vefemp. Kement-mañ a c'hello

hañvalout utopek da galz, ken mentrezhet⁹ eo bet spered an dud gant ar meziennoù gall bras, hogen etre daou ziskoulm : unan ouzh o kas war-eeun d'ar c'hevergoll¹⁰ hag unan all a rofe deoc'h ur chañs bennak d'en em sachañ, e vefe diboell chom hep dibab an eil.

Donwal Gwenvenez

⁹ Mentrezhet : *formaté*.

¹⁰ Kevergoll : *catastrophe*.

70vet Deiz-ha-Bloaz marv an Aotrou Perrot

D'ar sadorn 14 a viz Kerzu 2013 e oa en em gavet 40 a dud e-kichen Skrignag evit un devezh-koun war an Aotrou Perrot. Da reiñ ton d'an dek-ha-ti-ugentvet deiz-ha-bloaz eus e zrouklazh e oa bet aozet an traoù gant ar familhoù Caouissin ha Floc'h, familhoù a oa bet tost-tre d'an Aotrou Perrot, ha gant perzh izili 'zo eus E.A.T.

Ur brezegenn hir-mat (un eurvezh hanter) a voe distaget gant Youenn Caouissin, mab Herri Caouissin, sekretour ha laesadour hollek an Aotrou Perrot. Dre se ez eus e dielloù an tiegezh kalz a baperoù diembann. Diskouezet en deus lod anezho en ur zisplegañ piv e oa an Aotrou Perrot. An danvez eus ar brezegenn-se a c'heller adkavout war lec'hienn Ar Gedour a zo dalc'het gant e vab Efflamm : c'hwec'h prezegenn.

Goude e selaoujomp ur brezegenn gant Christophe Carichon en deus savet evit ar Skol-veur, hini Brest, ur studiadenn n'eus ket bet tu da embann dre ma veze meneget e oa bet "drouklazhet" an Aotrou Perrot, emezañ. Ar studiadenn-se a zanevell istor an div gelaouenn OLOLE. Dija en doa graet ur studiadenn diwar-benn skaouted Bleimor, hag embannet ul levr war-se zoken.

Erfin e ris war-dro ur gaozeadenn, un "daol-grenn", da glask termeniñ "Spered Feiz ha Breizh" a vo kavet amañ da heul an dastumadenn anezhi..

Dre ma chome ar braz eus an dud da gousket er ched bras a oa bet feurmet e oa bet rakwelet ur pred a zoare ha meur a ganaouenn a voe klevet, e galleg hag e brezhoneg. Ar galleg a oa yezh an devezh-koun hogen kalz a ouie brezhoneg ha dre-se e oa aes mont e brezhoneg ouzh an hentez.

Antronoz, ez ejomp d'al lid-eñvor boas, d'ar Sul da 11 eur e Kroaz merzherenti an Aotrou Perrot e

Kervegen, ha da deir eur d'an Oferenn a zo bet lidet gant an Aotrou Talbot. Kalzik a dud a oa en Oferenn, un daou-ugent bennak ivez.

Petra eo Spered "Feiz ha Breizh" ?

Dont a ra an droienn " Feiz ha Breizh" diouzh anv ar gelaouenn vrezhonek kentañ en istor hor yezh, a grogas en 19vet kantved, hag a badas betek drouklazh an Aotrou Perrot e 1943. Skignet e voe dreist-holl e lodenn KLT ar brezhonegva, ha pergen e Leon.

D'ar poent-hont e veze lavaret : "Ar brezhoneg hag ar feiz ha zo breur ha c'hoar e Breizh". Se a zo kement ha diskleriañ ez eo ar brezhoneg yezh vroadel Breizh, hor gwir yezh nemeti, hini ar Vrezhoned deuet d'an Arvorig da ziazezañ Breizh-Vihan. Se a zo ivez diskleriañ ez omp ur vroad kristen ez istorel abaoe he fennkentañ hag ez eo gwriennet don ar feiz en hor bro abaoe 1600 vloaz. Kement tra e buhez ar

Vrezhoned a zo bet intret gant ar feiz.

Ar Brezhoneg

Tro am eus bet da sevel ur studiadenn bizh war an troioù lavar kristen en hor yezh¹¹ a zikouez pegen don ez eo aet ar spered kristen enni. Soñjal a ra din zoken e klot spered hor yezh gant "Prederouriezh ar Boud" Aristoteles, a-drugarez da implij stank stummoù lies ar verb "bezañ". Ene ur bobl eo ur yezh ha pell zo eo bet badezet. Ouzhpenn-se, pa studier ar relijion kelt, tost d'an natur, ez eo evel ur maen-gortoz a-raok an Diskuliadur kristen, ur

¹¹ Imbourc'h niv. 310 Kerzu 1995 Troioù-lavar kristen e brezhoneg, gant T. Gwillmod ; niv. 311 Troioù-lavar kristen gant Vetig An Dred ; <http://emglev.wordpress.com/jjj/krennlavarioc3b9-kristen-brezhonek/>

“religion naturel”, a c’hellfed lavarout, tost a-walc’h ouzh termenadur kristen Mab-den hervez an Iliz.

Ar Feiz

N’eo ket hepken dre ma ne c’heller ket nac’h ez eo kristen hor bro en he anien e ranker chom feal d’ar feiz, eveljust. Gwirionez ez eo. Jezuz en deus lavaret : “Me eo an Hent, ar Wirionez hag ar Vuhez” (Yn 6)¹². Dre zegouezh ez eo arouezet mat “Feiz ha Breizh” gant kroaz Jezuz e-unan, en deus bevet gant hon natur den war an Douar.

- Breizh a zo ar vro m’omp bet ganet enni, bez’ ez eo hon darblegadur, an amvevad a zo roet dimp ;
- Ar Feiz a ro ur fiñvelezh, ur pal sklaer d’hor buhez, ur c’halvadenn.

“Feiz” ha “Breizh” a zo an daou dreust a ya d’ober ar Groaz-se. An hini a zo a-blaen a verk hon amvevad, Breizh, hag an hini a serzh a verk ster ar vuhez-mañ war an douar-patatez-mañ a Vreizh : ar Feiz.

Ar Groaz-se, stummet gant “Feiz” ha gant “Breizh”, a zo hini ar C’hrist dasorc’het. Da lavarout eo e rank Breizh hag ar Feiz kas da vont da heul ar C’hrist, Hor Salver.

Ar Feiz-se a zo mat peogwir ez eo mat an Aotrou Doue, hor c’hrouer : karantez ez eo ; ne c’hell ket hon tromplañ, a lavar ar c’hatekiz.

Ar Vreizh-se a zo mat, dre maz eo roet dimp gant Doue. Roet eo da gement hini ac’hanomp, ez hiniennel hag a-stroll. Emaomp holl en ur vag a zo “Breizh” hec’h anv, hag ar vag-se a gas d’ar Baradoz pa ne vez ket diroudet diwar he galvadenn istorel, abaoe 1600 vloaz hag ouzhpenn.

Hag an amvevad-se, eta, “Feiz ha Breizh”, a zo graet evidomp gant Doue evit bevañ hor galvadenn a Vibion-Doue ; roet eo Breizh dimp gant Doue dre garantez evit hor Mad.

Linenn istorel Breizh

Diskouezet hon eus edeo an dra-se, anat ha dizinac’hus : Kristenion Breizh a zo tre e linenn istorel Breizh, da lavarout eo e prosesion vras ar Vrezhoned, a dreuz ar c’hantvedoù abaoe keit-all war-zu ar Baradoz. Seizh Sant Breizh “Tadoù ar Vro”, hag o eizh kant kumpagnun bennak, hervez an istorourion, ha d’o heul ar venec’h kelt, ar venec’h beneadad adalek an navet kantved, ha goude ar sistersianed o deus digoadet ar vro, ha neuze urzh sant Frañsez ma oa sant Erwan ezel eus an trede urzh

¹² Ar skouer eo... an Hent - ar Wirionez eo - ; Eñ a ro o gwir ster d’ar pezh a c’hoarvez en hor buhezioù - ; ar Vuhez eo - graet omp evit ober hor silvidigezh er bed-mañ o vont war e roudoù. Brezhoneg a gomz Jezuz Amañ. Tu a vefe ivez da astenn ar gaoz war ar fed ma komze ur meni brezhoneg, ur rannyezh arameeg, ur yezh izel, pell da vezañ prizet evel saozneg an amzer-hont, ar gresianeg, pe an alamaneg, Latin ar soudarded roman, pe c’hoazh an hebraeg, yezh sakr e relijion, evel al latin evidompni.

anezhañ, ha goude c’hoazh, er seitekvet kantved, “Misionoù Breizh” an Tad Maner, Mikael an Noblezh, ar gevrinourion Katell Danielou, Mari-Amis Pikard, Nikolazig, Keriolet, Katell a Francheville ha nouspet re all, dianav, ha goude c’hoazh en em gaver gant ar miliadoù a veleion heskint gant an Dispac’h gall, ha neuze laiked, leanezed, leaned ha beleion o sevel o c’hein en 19vet kantved Lamennais, Janed Jugan, hag en 20vet c’hoazh ar miliadoù a visionerion vrezhon strewet dre ar bed, ur paotr evel Marsel Callot e kampoù-bac’h an Alamaned, hag erfin tud santel evel an Aotrou Perrot, lazhet evel ur c’hi, hag a voe e penn-kentañ adsavidigezh Landevenneg, e geneil Lec’hvien lazhet e Treger ha neuze an Tad Aleksy Presse adsaver abati Bodkian... ha nousped Brezhon all, ha Brezhonezed all e-leizh, dre vilionoù, o deus kerzhet er brosesion vras a ra istor hor Bro. Rak ret eo hel lavarout sklaer : netra eus Breizh, eus istor hor Bro ne chomo er baradoz, nemet ar pezh a gresk Gloar an Aotrou Doue.

An Emsav a vremañ ne wel ket sklaer

Seblantout a ra an eienenn nerzhus mont da hesk abaoe 100 vloaz avat, pezh a glot gant ar brezel-bed kentañ. Petra ‘zo c’hoarvezet ? Spered an dispac’h gall, enep-kristen a zo aet en e roud dre ar skolioù pergen, ha dre ur Stad a astenn muioc’h-mui hec’h aotrouniezh war bep tachenn, evel un Iliz nevez maz eo Diskleriadur gwirioù Mab-den enebet ouzh re an Aotrou Doue an “Aviel” anezhi, unan mac’hom evit Mab-den. Klotañ a ra ivez gant bruzhunadur ar gevredigezh plouezet kristen gant ar gevredigezh kêrel dizoue, ha da heul gant diskar ar Feiz hag ar brezhoneg evel mogerioù oc’h en em harpañ an eil ouzh egile da enebiñ ouzh youl diharz an *upper class*, bankerion, frankvasoned, liberterion, komunourion ha kement ‘zo, o deus divizet e oa ret, evit “dieubiñ an dud” freuzañ o chadennoù, da lavarout eo pezh a zo gwarezioù etrezo hag ar stad hollvedel vac’hom : an tiegezh, ar gomun, ar vro-vihan, ar vamm-vro, an Iliz, ar yezhoù, ar sevenadurioù. Pep tra ‘zo liammet. An Emsav kleizelour a vremañ ne wel ket an dra-se. Reizh eo ar stourm evit e Vro, evit derc’hel d’ar gwirioù a ra ac’hanomp pezh ez omp, hogen ken reizh all ha pouezus-dreist eo stourm kement-all ha muioc’h evit derc’hel da ensavadur an tiegezh, netra nemet dre maz eo “hor bro-vihan” paz eo ar vro hon “tiegezh bras”. Ha pouezus eo ivez difenn an Iliz a zo an nerzh-kempouezañ nemeti, pe dost, dirak ar stad abaoe... ar Romaned ! Gant an eneberezh ouzh lezenn an euredoù dinatur ne ‘z eus koulz lavarout nemet katoliked o tiskelañ. O vont da heul mennozhioù frankizelour e tiskar an Emsav ensavadurioù an tiegezh hag an Iliz... hag ivez termenadur ur vroad ! Kenlabourat a ra a-benn ar fin gant ar C’hevala bras da grouiñ un Den Nevez, hep hennadelezh ha dic’houest dre se da enebiñ ouzh mennadoù an *upper class* : berniañ muioc’h a arc’hant bepred, diouzh un tu, hogen ivez c’hoari gant an dud evel margodennoù... da genderc’hel **T. Gwilhmod**

€ sigur Huxley ha “*Brave New World*”

Ma-z eus en XX-vet kantved ur skrivagner na blegas biskoazh d'ar skuizhnezh na d'an enoe, unan a viras un dedenn karantezus evit ar vuhez hag ar ouiziegezh betek an diwezh, na baouezas morse a greskiñ e houmañ, betek tizhout e deizioù diwezhañ e vuhez ul live tost ouzh hini ur gelennadurezh speredel klok, Aldous Huxley an hini eo ar skrivagner-se.

Evel arzour ez eus techoù e-leizh gantañ. Hini ebet eus e oberennoù ne eztaol mat pinvidigezh e bersonelezh pe soluted e labour kefredel. Er c'hontrol, pep hini eus an oberennoù-se, daoust dezho bezañ graet berzh a-fed gwerzh-levrioù, a gouezhas warno diouzhtu war-lerc'h, an diskred da vezañ bet un taol-chañs hep muiken. Huxley, karet gant al lennerion, a zisplij ingal d'ar vurutellerion desket. Ar re-se eo al levrioù a varnont, ha neket eneoù ar skrivagnerion. An den Aldous Huxley, evit a sell e vuhez hag e oberenn klok, a zo kalz muioc'h eget ar pezh a c'hallfed spurmantiñ diwar skridvarnerezh al levr-mañ-levr. Komprenet eo bet gwelloc'h er par-se gant e lennerion eget gant e vurutellerion. N'eus ket kalz a skrivagnerion a ouezas kaout kement a anaoudegezh-vat evit karantez o lennerion dre un imbourn'h ker sirius e-keñver ar ouiziegezh.

Ur skouer hag un diverradenn war un dro eus ar stourm-se eo ar brezel a renas e-pad degadoù a vloavezhioù a-enep d'ar c'hleñved en e zaoulagad. D'e 17 vloaz ne wele dija nemet un dekvat eus ur gweled reizh, met an dra-se ne voe ket digarez dezhañ da glemmichal ha da brederiañ war grizded an tonkadur, evel m'en dije graet ur skrivagner ordinal en hor c'hrez a emgariadezh hag a druez ouzhor an-unan. Digarez e voe dezhañ da furchal e mammenoù danvezel ha speredel ar pemp skiant, un imbourn'h a genderc'has en diwezh studioù kalz dedennusoc'h eget oberennoù kalz prederourion avicher war an hevelep kraf. Darn eus ar studioù-se a ziwanas e-pad e bleustradennoù gant an doktor Bates, ur mezeg-an-daoulagad norzhamerikan dilorc'h a zeuas da vezañ brudet pa bareas Huxley. Enebour d'al lunedoù e oa an doktor Bates. Krediñ a rae ez eus marevezhigoù yac'h da bep lagad klañv, hag e vez lazhet ar marevezhioù-se gant lezenn didruez ur werenn optikel digemm he zoare. Daskor kuriusted-gwelout ha karantez ouzh ar gouloù, setu ar pezh a yae d'ober an darn vrasañ eus e galvezerezh. Marteze ne verkas biskoazh ar mezeg peseurt talvoudegezh prederouriezhel a oa gant ar c'halvezerezh-se. Huxley avat, pa oa oc'h adkavout e weled gant poelladennoù an doktor Bates, ne c'hwitas ket war merzhout peseurt dizoloadennoù a oa da glask a-dreñv ar poelladennoù-se. An dizoloadenn gentañ bet graet gantañ a voe kavet e

lec'h all hogos d'an hevelep mare, dic'houzvez da Huxley, gant ar prederour euskarat Xavier Zubiri, unan eus ar brederourion varrekañ er c'hantved-mañ - muioc'h eget er c'hantved-mañ zoken. Hervez Zubiri n'eus ket a yoc'had diboell ; titouroù kraï a vez kutuilhet gant ar pemp skiant hag a vez kenurzhiat war-lerc'h gant hor bred hervez reolennoù agentouez, evel ma soñje da g-Kant. Labour pep hini eus ar skiantoù a zo bredel dija ; "poell diemskiant" an droienn zubiriek da ober anv anezho. E giz-se e stanker an islonk bet toulet gant tri c'hantved a zerc'helouriezh¹³ alaman etre an anaoudegezh hag ar gwirvoud. N'eus ket a "draoù drezo o-unan" da vezañ dizoloet a-dreñv ar pezh a vez kinniget deomp gant ar skiantoù, rak kenderc'h ar pemp skiant a zo just a-walc'h an "dra drezañ e-unan" ha netra ouzhpenn ; pe c'hoazh, ar pezh a zo "*de suyo*" evel ma lavarfe Zubiri, ar pezh a zo d'an dra evit mat.

Huxley, na glevas morse anv a Zubiri (oberennoù hemañ ne grogjont da vezañ ledet nemet adal ar bloavezhioù 70, war-lerc'h marv ar skrivagner) a dizhas dizoloadennoù damheñvel en e stourm evit gwelout en-dro. Evit "gwelout a-zoare" (*The Art of Seeing*, 1943) ne ranker ket gouennata skiant ar gwelout evel ur barner kantieq ; er c'hontrol, degemer ez-hegarat ar pezh a fell d'an traoù diskouez deomp eus o boud, "*de suyo*". Skarzhet kuit al *libido domandi* a rene betek re er rann-se eus ar brederouriezh, e oa troet ar gwelout d'un deoliezh arvestiñ dirak ar bed.

Eil dizoloadenn prederouriezhel Huxley a zo stag ouzh un hengoun anavezet fall c'hoazh hiziv an deiz er bed kornôgel ; e metoù skolveurel Huxley e oa dizanav penn-da-benn. Ar gouloù a zo e kreiz donañ ar bed danvezel - gouloù er ster fizikel, diazezet avat war ar ster speredel evel-just. Pa vez enaouet ar gouloù speredel en ene, e vez krouet diwar-se ur gouloù fizikel arbennik war gement tra a vez gwelet. Prederiadennoù war ar c'hraf-se a gaver e oberenn ar Persad Shihaboddin Sohrawardi (1155-91). Bed kornôgel an ampoent ne anaveze ar brederouriezh-se nemet diwar un heklev gwan ha dre zegouezh e oberenn Robert de Grosseteste (en-dro da 1170-1253). Huxley a glevas anv eus Sohrawardi, peogwir e vez meneget gantañ en un arnodskrid bennak. Met pa oa o vevañ an arnodennoù dezrevellet e *The Art of Seeing*, e oa dija beuzet en un aergelc'h sohrawardiek, hep gouzout dezhañ.

Ar poentoù-mañ a ziskouez sklaer pegen don e oa labour prederouriezhel Huxley, hag a zo a-walc'h dija evit lakaat anezhañ a-us da geitad skrivagnerion-romantoù e amzer.

¹³ Derc'helouriezh : *idéisme*.

Gant bevidigezh misterioù skiant ar gwelout a c'hellas seveniñ ivez taolioù-arnod dedennus war dachenn ar c'halvezerezhioù lennegel. E "*Counterpoint*" (1923), e voutc'h adsavidigezh un aergelc'h trivliadel diwar ur rollad munudoù a seblant bezañ hep liamm etrezo. D'ar c'hentañ gwel e tenn kement-mañ d'ar c'henurzhiañ-titouroù-diboell kantekek. Padal, pa seller ouzh pep senenn gant un tammig muioc'h a aked e weler e diabarzh ur senenn aergelc'h an hollad e bihan. N'eo ket eus adsavidigezh ur ster diwar ditouroù hep ster ez eus anv amañ neuze, met eus ur gwirvoud unan gwelet diwar zaou sellboent disheñvel : a-bell pe a-dost. Rannoù "*Counterpoint*" n'int ket titouroù atomek diouzh doare Kant, kentoc'h "monad"-où evel ma lavare Leibniz, pep "monad" oc'h adskeudiñ an hollved diouzh e zoare piauvel.

Darn eus ar c'halvezerezh lennegel-se a vez arveret ivez e pajennoù kentañ *Brave New World*. Gweloù-berr-berr a ginniger tizh-ha-tizh d'al lenner war gendec'haj babigoù *in vitro*, war morzholaj-pennoù ar vugale dezho da vezañ keodediz a-zoare, war diduamantoù rakluniet evel darn eus an dever broadel. Ken e teu al lenner da adsevel a-nebeudoù en e benn skeudenn glok ur bed m'eo bet argaset dioutañ ar frankiz-dibab ha ma vev an holl teoget er sujidigezh didrabas d'an urzh stadel beurt. Ar gevredigezh-da-zont se, a vez lec'hiet gant an oberer er VII-vet kantved g.F. ("goude Ford", pe a-wechoù "goude Freud") a seblant da gentañ bezañ un utopiezh, er ster displeget gant Goethe : "Un teskad mennozhioù, soñjoù, mennadoù ha c'hoantoù, tolpet evit sevel ur skeudenn eus an hollved, daoust ma vez dibaot kaout anezho a-gevret e red ordinal ar darvoudoù." Ur bed savet e giz-se a vefe ul liv kantekek-mat warnañ, a dra sur : unvanidigezh er bred eus titouroù a vez kavet a-stlabez en diavaez. Sklaer avat n'eo ket evel-se bed romant Huxley. Hini ebet eus doareoù an Urzh Bedel Nevez a ginnig deomp ne c'hall bezañ meizet ez-distag. Ne c'haller ket ren fromadennoù an dud hep sikour ar gimiezh (ar pastilhezennoù *soma* el levr), na boasaat an engroezioù d'un emdeogerezh diehan hep kemm o genennoù¹⁴ en ul labouradeg evit se, na nebeutoc'h c'hoazh ober kement-se-holl en un tachad nemetken eus an tîr, hep bezañ mestr war an hollad eus planedenn an douar. Bedelouriezh, distreserezh hilel, doñvidigezh emzalc'hioù mab-den ha teogerezh an engroezioù, n'int ket titouroù distag, kutuilhet gant an empenn evit sevel ur bed utopek diwarno : bez' ez int izili dizispartiadus ha kenstag ur reizhiad unan. E-lec'h ma teuo unan anezho e vezo heuliet gant ar re all, abred pe ziwezhat. Poell ar romant a zrevezh hag a ziverr poell an Istor.

Setu perak n'eo ket kement-se *Brave New World* ur bed utopek, ur vartezeadenn war un dazont a c'hallje

bezañ ; kentoc'h ur merzhad eus un unanded don a-dreñv ur strollad gizioù, emsavioù, skolioù a oa oc'h en em ziorren d'ar mare ma voe skrivet ar romant. Ar strollad-se a ya d'ober diazez neket hepken bed ar VII-vet kantved g. F, met ivez ar bed a-vremañ. Huxley n'en deus ijinet netra e gwirionez. N'en deus graet nemet gwelout an unanded a-dreñv mennozhioù kreñvañ e amzer, mennozhioù o deus ganet hon doare-bevañ a hiziv. Hon aergelc'h a-vremañ a zo renet penn-da-benn gant mennozhioù Lenin, Ford, Margaret Mead, H.G. Wells, Malinowski ha Pavlov. An daveennoù fraezh pe zamsklaer d'ar "*maîtres à penser*"-se ha da re all eus ar bloavezhioù 20 a gaver e-leizh el levr. Hemañ neuze a rank bezañ lennet neket evel un utopiezh diouzh doare Goethe, kentoc'h evel ur varnadenn a unanded war ur strollad emsavioù ha mennozhioù-meur a zizanaveze an eil egile hag a genlaboure koulskoude da sevel a-gevret, hep gouzout dezho, mogerioù ur batimant ramzel : an Urzh Bedel Nevez.

H.G. Wells, ur skrivagner disterik ha disoñjet pe dost hiziv, a vez meneget en ur dremen er romant evel unan eus saverion pennañ an Urzh Nevez. Pevar-ugent vloaz goude, nebeut a studierion bolitikel o deus merzhet pegen bras e voe e lod Wells er savidigezh-se, daoust ma oa dija anat an dra-se da Huxley e 1931. Wells, en e levr "*An Dispac'h Diweladus*" (1928), a voe an hini kentañ da ginnig raktres klok un Urzh Bedel Nevez, ha diaes eo krediñ hiziv an deiz n'eo ket bet levezonet start Bill Clinton ha Tony Blair gant ar raktres-se. Arabat deomp bezañ souezhet o welout ur fed ker pouezus ezistorel o vezañ bet krouet gant un denig a netra ; rak an Urzh Nevez, gant e glonoù, e lezioù-barn etrevroadel hag e evezh war ar genroued, n'eo netra all estreget an nullentez ledet e pep lec'h - ur bed e vefe bet an aotroù Wells en e vleud ennañ, koulz ha Bouvard ha Pécuchet.

Arabat disoñjal avat ar re all o deus sikouret da sevel an Urzh nevez-se. Hor mennozhioù a-vremañ war an haol¹⁵ d'ar blijadur revel diharz, da vezañ gwarantet ingal d'an holl gant ar Stad, ne vefe ket anezho keneve labour an denoniourez Margaret Mead a soñje dezhi e oa kevatal ha kengeñveriadus an holl seurtoù divezouriezh. Ken tanav eo barregezhioù an Itron-se a-fed skiant ha re an ao. Wells a-fed lennegezh ; netra reishoc'h avat : n'eus nemet ar skiant faos hag al lennegezh-a-c'hevier a c'hallfe krouiñ bedoù nevez. Kefridi an dud-se n'eo ket kompren ar gwirvoud, kemm anezhañ ne lavaran ket ; se a lavare Karl Marks dija. N'eus ket ezhomm e vefe faos penn-da-benn ar mennozhioù ; a-walc'h foeñvaat anezho betek re. Pavlov, da skouer, en deus studiet resis ha mat bred ar chas. Un den n'eo ket ur c'hi, padal e c'haller pakañ krog war al lodenn "kiel" en e vez ha treiñ anezhañ d'ur boud heñvel pe dost

¹⁴ Genennoù : *les gènes*.

¹⁵ Haol : *droit*.

ouzh ur c'hi. E giz-se e vez gounezet gant bredoniezh Pavlov un dalvoudegezh na c'hallfe morse kaout ez-reizh. Memes mod, pep hini ac'hanomp a c'hall bezañ broudet d'en em zerc'hel evel ur c'hlañvour war hirgador ar bredelfenner, evel un dispac'her marksour, evel ur rod en ur chadenn-kenderc'hiñ, hag e giz-se e vez "savet un eilvet gwirvoud" (evel ma lavare Robert Musil) gant ideologiezhioù Freud, Marks hag Henry Ford. Ur wech ma vez peurechu al labour-se, enebñ ouzh an ideologiezhioù-se a zo ken aner ha klask displegañ talvoudegezh ar vuhez d'un den oc'h en em lazhañ dre lammat eus an dekvet estaj, ha bet degouezhet dija da uhelder ar c'hwec'hvet pe ar bempvet estaj. Tudennoù al levr a zo dic'houest da veizañ diwirionez ar bed kevredigezhel en dro dezho evit an hevelep abeg : int o-unan ar re a grou ar bed-se gant o holl oberoù, ha klask enebñ ne ra dezho nemet stardañ muioc'h warno o-unan ar c'harc'har-se.stop

Unanded an hurlink displeget el levr n'eo ket ur faltazienn savet diwar ur meskaj skeudennoù gwirion distag. Bez' ez eo kentoc'h ur wel war unanded aergelc'h sevenadurel ar bloavezhioù 20 ha 30, tolpet e-barzh un nebeut skeudennoù, ha lakaet en ur c'hantved da zont, dre fazi. Dre fazi, emezon, rak e 1959 en doa Aldous Huxley e-unan merket e fazi deiziad : "An diouganou bet graet ganin e 1931 a zeuio da wir kalz abretoc'h eget ar pezh a jeden neuze", emezañ e *Brave New World Revisited*, un dastumad arnodskridoù spouronus a-walc'h war an dodennoù-mañ : gwalc'herezh-empenn, teogerezh-dre-gimiezh, levezonerezh-an-dud-dic'houzvez dezho h.a. An holl binviji-drouktunerezh-se, rakwelet evit ar VII-vet kantved g.F, a oa prest dija da vezañ arveret e eilvet hanterenn an XXvet kantved. En amzer-vremañ avat eo pell diouzhomp dija prantad an dizoloadennoù kalvezel, hag emamp tre e-barzh prantad o arvererezh war an douar a-bezh. Displeget e vez mat darn eus an arvererezh-se e levr Paskal Bernardin, *Machiavel Pédagogue ou le Ministère de la Réforme Psychologique* (Paris, Éditions Notre-Dame des Grâces, 1998). El levr-se e vez studiet ar c'halvezerezhioù-keleñn a vez arnodet hiziv er bed a-bezh gant bennozh ar gouarnamantoù hag an ensavadurioù etrevroadel brudet. Div stadadenn a vez dastumet gantañ e klozadenn e labour. Da gentañ, ar gelennadurezh a hiziv a ra fae war stummidigezh bred ar vugale ha n'eo chalet nemet gant doñvaat anezho, peadra da ober anezho keodediz suj, dinerzh ha gentil an Urzh Bedel Nevez. Da eil : ar c'halvezerezhioù implijet er par-se, pell a-walc'h diouzh skiant-ar-c'helenn a ziagent, a zo diazezet war drouktunerezh pavlovek dreist-holl. Kement-se o c'hoarvezout war un dro gant an arnodennoù klonerezh, gant krouidigezh un divezouriezh peurunvan evit erlec'hiañ an holl relijionoù ha sevenadurioù kozh, gant savidigezh ur mezegva etrevroadel karget da evezhiañ pep tra war-

zigarez diwall yec'hed-mat an dud, gant donedigezh lezioù-barn etrevroadel karget da lakaat war chouk an holl ar gwir ijinet gant Wells, Bouvard ha Pécuchet. N'eo ket dre zegouezh e c'hoarvez kement-se holl war un dro ; an holl ditouroù-se n'int ket distag an eil diouzh egile. E 1931 en doa Huxley gwelet mat unanded ar reizhiad fazioù-se, he deus kresket abaoe, buanoc'h eget en holl rakweladennoù gwallwelus.

N'eo ket heñvel-mik koulskoude ar bed a hiziv ouzh *Brave New World*. E hemañ, ar ouezidi, da lavaret eo an dud na vourront ket gant ar vuhez naet ha peurvart en urzh bedel nevez, hag a van c'hoazh ganto bozamantoù varbar evel lenn ar Bibl, pediñ ha desevel o bugale; ar ouezidi-se a vev e mirvaou miliadoù a gilometroù diouzh kreizoù ar vuhez sevenadurel. Er bed a-vremañ avat, e kenvevont er c'hêrioù bras gant an dud reizh a fiz o c'herent koulz hag o bugale er Stad ha na gredont nemet er pezh a welont gourbannet ez-ofisiel war ar skinwel. Setu n'eo ket ar vuhez arnevez ken unton ha skuizhus hag e levr Huxley.

Kement-se ne dalvez ket e vefe warlerc'hiet rann gevredigezhel an Urzh Nevez e-keñver ar rann galvezel, er par-se. En daou-ugent vloaz tremenet, ez eus bet ijinet gant ar vegenn doareoù ken efedus da zigenvezañ an holl dud a re, ez-bredoniel, ez-sevenadurel hag ez-kevredigezhel, ken e vefe ur c'holl-amzer diezhomm hiziv an deiz digenvezañ anezho ez-douaroniel. Ken diwirheñvel eo hiziv kaout ur c'hredennour war gadorioù uhelañ ar skolioù-meur pe e liveoù uhelañ ar c'helaouennerezh, da skouer, ken e souz drezo o-unan an holl ouezidi a c'hallfe klask kaout ar c'hargoù-se ; tec'hout a reont davet goueledoù izelañ ar gevredigezh, o lezel an holl leurenn d'an dud a-feson. Fraeshoc'h c'hoazh diskleriadenn ar sekretourez-stad Madeleine Albright : a-walc'h eo d'un hinienn norzhamerikan reiñ arc'hant ingal d'un iliz bennak ha gortoz ar Varn Diwezhañ evit bezañ evezhiet noz-deiz gant an FBI. Ar mirvaou-ouezidi n'emaint ket war harzoù an douar evel er romant ; en hon touez ne lavaran ket.

E degadoù bloavezhioù diwezhañ e vuhez, Aldous Huxley a yeas da "ouez" evit mat. Emsoubañ a reas e studi lennegezhioù a ouiziegezh speredel hag a gevroudiezh, o tizhout e-giz-se ur wel war ar pezh a vefe anvet diwezhatoc'h "unanded trehontek ar relijionoù" gant Frithjof Schuon. Ken pell eo an unanded-se diouzh kedilizouriezh burevouriek an amzer-vremañ ha gweloù Santez Tereza pe Jakob Boehme diouzh kemennoù ur c'helc'h-lizher digant Kumuniezh Broadel Eskibien Brazil. Kement-se a lakaas a-enep dezhañ an danvezelourion evel Wells koulz ha difennerion feukidik ar reizhkredennoù strizh. Arnodiñ a reas zoken drammoù-touellañ-arskiantoù, o klask en aner un doare da wellaat merzhidigezh e bemp skiant. Ne voe ket difrouezh

avat an taol-esa c'hwitet-se : ma ne gavas ket "dorioù ar verzhidigezh" e komprenas koulskoude penaos e c'halle ar gimiezh drouktunañ emzalc'h an dud, ur fed disgwiriet kalonek gantañ e *Brave New World Revisited*. Merkañ a reas ivez tuioù touellus en demokratelezh, a vez taolennet didruez gantañ en e romant ziwezhañ, *Island*, a zo ur seurt klokaenn daelek da *Brave New World*.

Sell Huxley a dizh fedoù mikroskopek ar verzhidigezh dre ar pemp skiant koulz ha ster pennañ an Istor kempred. Morse avat ne vez ankounac'haet gantañ unanded ar gwirvoud, hag evel-se e chom sonn ha divrall dirak an holl fedoù studiet gantañ, kontrol da lod kaer eus ar skrivagnerion-romantoù kempred dezhañ, a blege d'an temptadur mont d'an aesañ, ha lezel an hollad merzet ganto da dreiñ d'ur boultrennajañ munudouigoù a netra.

E hini ebet eus e levrioù ne gaver daskoret en un doare klok kement a zo bet bevet ha komprenet gantañ. En holl anezho avat e kaver ar stourm etre unanded an emskiant hag an holl nerzhioù feuls ha

distrujus a glask flastrañ an emskiant-se evit azasaat anezhi gwelloc'h ouzh urzh-a-ziwar-c'horre ur bed kalvezadel. Distreiñ d'an unan, adchounez evit mat emskiant an unanded, hag adkavout e-giz-se ar gouloù speredel en e adskedoù er bed diavaez - sed aze ster buhez Huxley koulz hag al lennegezh savet gantañ. N'eus ket kalz a skrivagnerion en XXvet kantvet o deus gouezet lakaat an obererezh lennegel war hent ur pal ken uhel ha ken nobl. Abalamour da se ne vo ket ankounac'haet oberenn Aldous Huxley, daoust d'an holl falldechoù a zo ganti a-hend-all. Ganti ez eus talvoudegezh anamzerel kement tra a zo "troet davet an dra ret nemetañ".

Olavo de Carvalho

d'ar 26 a viz Meurzh 2001.

Brezhoneg gant **Ewan Delaney**, skrivet evit ar wech kentañ evel raskrid da adembannadur brazilian *Brave New World* gant an embannadurioù *Globo* e 2001.

Levenez war-lerc'h anken

An dañvad dianket hag adkavet (Mazhev 18,12-14 ; Lukaz 15, 3-7).

Ar barabolenn-mañ a zo hini al levenez a vez roet deomp da heul an aon trec'het. Mammenn anken eo koll un dra bennak tost ouzh hor c'halon, un dra bet buhez gant an darn vrasañ ac'hanomp, hep mar ebet, hag e adkavout a ra deomp peurliesañ tarzhañ gant al levenez, ha lavarout en un doare emdarzhak : "A ! Trugarez va Doue !".

Karget a anken eo ar c'hask war ul loen dianket, pet a vugale e Breizh gwechall, paotr pe blac'h, bet kaset da ziwall ar saout en atantoù ar re all gant o zud, n'o deus ket bet aon evel-se, da goll ur vuoc'h¹⁶ pe un annoar. Gant Jezuz e vez anv eus ur mesaer deñved hag en e oad-gour ; mont a ra war glask un dañvadez dianket o lezel an naontek ha pevar-ugent all er menez, a-youl ar bleizi pe al loened gouez all. Hervez hon doare denel-ni da dresantout an traoù, gant ur paotrig-saout pe ur plac'hig-saout breizhat da skouer, e vije bet an anken diouzh an daou du, gant al loen kollet evel-just, hogen ivez gant ar re all lezet divesaer er menez, a-youl d'al loened gouez, peogwir e vez anv eus deñved, met gant parabolenn Jezuz ez eo buket anken ar mesaer war an dañvadez dianket hepken, evel ma vez gouverket gant Mazhev dreist-holl. Evitañ ez eo evit haeriñ ne fell ket da Zoue e vefe kollet hini ebet eus e vugale a zo ac'hanomp. Priz en deus pep hini ac'hanomp ouzh daoulagad Doue. Ken unel eo pep hini ouzh e

¹⁶ Peurliesañ e oa ur vuoc'h en em gemmeske en un tropell all, met evit ur plac'hig unnek pe daouzek vloaz d'an ampoent e oa ankenius.

zaoulagad ma-z eo personel ar silvidigezh ha n'eo ket strollet. Ouzh pep den e ra an Aotrou Doue gant E garantez hag E drugarez.

En hor maread a ziskantro¹⁷ gwitibunanet, en Europa dreist-holl, hag e Breizh evel e-lec'h-all siwazh, ne chom ket an Aotrou Doue sioul ha seder en E annez neñvel da c'hortoz deiz ar varn, kas a ra dizehan, hiziv muioc'h eget biskoazh, kiminiaded¹⁸ : Jezuz, ar Werc'hez Vari, Sent, Aeled... dre ar bed a-bezh, da genteliañ tud dibabet gantañ, hag a vo kimingaded d'o zro evit kelenn o breudeur, evit o gouzaviñ eus an drougoù ouzh o begozhiñ evel an dañvadez kollet er menez : "Bugale an Aotrou Doue ez oc'h, kement hini ac'hanoc'h, karet gantañ kement hini ac'hanoc'h ; ne fell ket dezhañ ez afe hini ebet ac'hanoc'h d'en em goll gant e enebour daonet. Distroit d'an dañvadi, goulennit pardon hag e viot pardonet...".

En un doare un tammig disheñvel e vez danevellet dameg¹⁹ "an dañvadez dianket" gant Lukaz. Pouezañ a ra war levenez ar mesaer da vezañ adkavet e loen kollet. Bez' e tlee bezañ bet spontet ar paourkaezh dañvadez da vezañ bet disrannet diouzh he c'henc'hoarezed, chomet hec'h-unan-penn er menez, a-youl ar bleizi, ha diviget war bouez begeliat ouzh o gervel en aner. Evit he frealziñ hag he sioulaat e laka anezhi war e ziwskoaz, a lavar deomp Lukaz, hag e doug anezhi evel-se da adkavout an tropell. Mard e vefe treuzlec'hiadus aes a-walc'h e Breizh danevell

¹⁷ Diskantro gwitibunanet : *apostasie généralisée*.

¹⁸ Kiminiad : *messenger*

¹⁹ Dameg : *parabole*.

Mazhev evel gant ar bugul-saout am eus komzet uheloc'h, ne c'hellfe ket bezañ gant danevell Lukaz, rak pounneroc'h eo ur vuoc'h eget un dañvad evit bezañ douget war an diwskoaz, zoken ma vefe ur vuoc'h vihan vreizhat gwenn ha du, anez bezañ ur ramz evel-just. Pezh a c'hell hañvalout mont re bell ganti evidomp-ni paourkeizh tud ez eo dreist-holl pa lavar Lukaz : “ha distroet er gêr, e c’halv e vignoned hag e amezeion, en ur lavarout dezho : *“Bezit laouen ganin, rak kavet em eus va dañvad, an hini a oa kollet”*. Ober kement a drouz evit un dañvadez nemeti a c'hell bezañ kavet un tammig dreistprizet evidomp-ni. Un tieg evit trugarekaat amezeion o dije skoazellet anezhañ da adkavout ur vuoc'h dianket, da skouer, a ginnigfe dezho ur werennad chistr pe ur werennad gwin, ha d’ho tro an digoll ! Hogen gant an dameg-mañ e vez graet dave da levez an Aotrou Doue, ul levez a zo dreist da levez an denion, peogwir e lavar Jezuz e vo muioc’h a levez en Neñvou evit ur pec’her hepken en deus keuz eget evit an naontek ha pevar-ugent all n’o deus ket ezhomm a geuzidigezh. “Levez en Neñvou”, da lavarout eo : an Aotrou Doue hag en-dro dezhañ an Aeled hag ar Sent... Pegement a gerent e Breizh

hiziv a vefe laouen o welout o bugale o tistreiñ da feiz o zadoù kozh goude bezañ bet dihentet gant traoù ar bed, gant ar skol c’hall er penn kentañ - hag er mare-mañ emañ ar begozh-se o kreskiñ c’hoazh -, hogen ar gerent-se, daoust ha gouezet o deus pa oant en o roll kerent hentchañ o bugale war an hent mat, pe d’an nebeutañ o lakaat war ziwall ouzh an traoù nozus a glasked sankañ en o fenn yaouank. Gant parabolenn an “dañvad dianket” e vez anv eus unan hepken dianket ; gant hor skiant denel ha berrwel atav e vefemp techet da lavarout : “Met chom a ra naontek ha pevar-ugent all ha n’int kollet memestra, kement tra n’eo ket kollet !” Bez’ e c’hellfe an Aotrou Doue respont deomp : “Ya ! Hogen en deiz a hiziv n’eo ket un dañvad war gant a zo en argoll, hogen kentoc’h an div drederenn eus va zropell, pa n’eo ket muioc’h”. Neuze n’eo ket ken ar mare da lavarout ; “Amzer ‘zo !”, met kentoc’h “Labour ‘zo !” Hastomp enta da reiñ levez ha frealz da Vestr an dañvadi, deomp war glask E zeñved dianket !

Youenn Troal ha Yann Mikael

Anna Breizh e levr Nikolaz Makiavell *“Ar Priñs”*

Er bloaz-mañ e lidomp pempvet kantved deiz-ha-bloaz marv hon diwezhañ riegez²⁰, an Dukez Anna Breizh (1477-1514). Aozet e vo un toullad darvoudoù kounlidel e Breizh a-bezh e 2014 evit lidañ he eñvor. Da skouer : d’an 9 a viz Genver - deiz he marv - eo bet lidet un oferenn eviti en Iliz-Veur Naoned hag e penniliz ar Folgoad e Bro-Leon ; d’ar Sadorn 11 a viz Genver, e Kastell Duged Breizh e Naoned, e-lec’h m’eo bet ganet Anna Breizh, eo bet deiz kentañ embannidigezh an timbr *“Anne de Bretagne”* gant ar Post, berzh bras en deus graet ; embannet eo bet gant *Ouest France* une niverenn *Hors Série* war Anna Breizh, mat a-walc’h... lakaet er-maez an arroudenn (p. 9) ma veneg enni ar skridaozer e tleas Anna bezañ lorc’h enni da zont da vezañ rouanez Frañs gant Charlez VIII, hag e c’houlenn : “Petore plac’h yaouank 14 vloaz, he deus ijinet an dra-se, na vefe nemet en he hunvreoù ?”

Kement-mañ en deus graet din daskounañ²¹ un dra bennak em boa lennet e-barzh oberenn vrudet Nikolaz Makiavell : *“Ar Priñs”*. En embannadur gall *“Le livre de poche”*, raklavar gant Raymond Aron, troidigezh, addisplegoù ha notennoù gant Jean Anglade, e vez komzet, er pennad III *“Des principautés mixtes”*, eus Anna Breizh hag eus he fried Loeiz XII, aet da vrezeliñ en Italia. Gant e ginegezh²² boas e vez dielfennet gant Makiavell

moneadur Loeiz XII hag a zo meulus da gentañ-penn hervezañ. Tredeog ar c’hoari politikel ez eo etre tierned ar priñselezhioù eus Norzh Italia ; en abeg d’o niver bras, d’o gwander ha d’an aon o devoa rak ar Pab ha rak ar Weneziz e oant rediet da chom e gevredidi, ha drezo e c’helle, aes a-walc’h neptuiñ²³ ar re a vire c’hoazh ur c’halloudegezh bennak. En un eil lankad e tistruj pezh en deus adeiladet, hag e lenner : *“Hogen, kerkent e Milano, e reas dres an diagin, en ur reiñ e harp d’ar Pab Aleksander VI, evit ma aloubfe ar Romagna. Ne wele ket o kemer an tu-se en em wane e-unan, o koll e vignoned hag o vrasaat an Iliz [...] Graet ar fazi kentañ, e voe rediet da genderc’hel, betek ar poent evit lakaat un termen da emvennegezh²⁴ Aleksander, ha mirout outañ dont da vezañ mestr Toskana, e voe ret dezhañ distreiñ da Italia”*.

E dibenn ar pennad e tielfenn Makiavell ar pemp fazi graet gant Loeiz XII en Italia, ha da c’houde e ra an evezhiadenn-mañ : *Bez’ e c’hellor arbenniñ ouzhin : “ar Roue Loeiz a lezas gant ar Pab Aleksander ar Romagna, ha gant Ferdinand V rouantelezh Napoli, evit tremen e-biou d’ur brezel”, respont a rafen evit an abegoù a-ziaaraok : “Ne dleer gwech ebet lezel dont un dizurzh da c’hoarvezout evit tremen e-biou d’ur brezel ; rak ne vez hepcoret²⁵ nepred, e zaleañ a reer en hor c’holl”*. Bez’ e c’hellfe tud all reiñ da

²⁰ Riegez : *souveraine*.

²¹ Daskounañ : *se souvenir*.

²² Kinegezh : *cynisme*.

²³ Neptuiñ : *neutraliser*.

²⁴ Emvennegezh : *ambition*.

²⁵ Hepkoriñ : *éviter, éluder*.

zigarez ar promesa en devoa graet ar Roue d'ar Pab da embreger evitañ an aloubadenn-se evit paeañ torridigezh e zimeziñ, ha tog ruz arc'heskob Rouen.

Hag aze, er poent-mañ eus an destenn, an niverenn 1 hon dave d'un notenn e traoñ ar bajenn 18, ma c'heller lenn enni : *Loeiz XII a baeas dre ar bromesa-se builh Aleksander VI a dorre e zimeziñ gant Jeanne, merc'h Louis XI, hag a aotree dezhañ*

eurediñ gant Anna Breizh. Paeet e voe ivez an hanterourion : Arc'heskob Rouen a zegemeras an tog kardinal, ha César Borgia dugelezh Valencia.

Evel ma welomp, e oa mat d'ar roueed c'hall kement araezioù evit lakaat o c'hrabanoù war dugelezh Breizh.

Tiernvael

Notennoù diwar an darvoudoù *gant Yann Maneguen*

Abaoe 2011 ez eus tu da **helazhañ bugale** en Izelvroioù. Dre se ez eus bet helazhet 12 e 2012, ha 45 e 2013.

Mouezhiadegoù evit ar c'humunioù : tost an holl danvez vaered eus an tu kleiz a zo a-du gant **disleberadur an “Eured keodedel”**, evel ar gannaded tost eus an Emsav Molac ha Bleunven o deus mouezhiet a-du gant lezenn Taubira. Kalz eus ar vaered a zehou a zo ivez a-du : re Douarnenez, Landerne, Landivizio, Pempoull. Re all n'int ket savet a-enep, da lavarout eo ez int a-du : re Sant Brieg, Gwened, Dinan. Hini Sant Kae Porzh Olued, a zehou ivez en deus diskelet a-du gant an Eured disleberet.

Hervez ar Gronnad **LGBTQ** (Q evit «Queer», da lavarout eo na ouzont ket petra eo o rev...) e vije war-dro 100.000 pareier heñvel-o-rev e Frañs. 7000 anezho o deus graet lid an eured sivil gall en ti-kêr, da lavarout 7 par nemeken war 100. Kement-se a ziskouez **ne fell ket d'ar braz eus ar pareier heñvel o rev dimeziñ**, daoust d'an trouz a vez graet gant ul lodenn vihan vihan anezho, bodet er Gronnad LGBTQSTUVW...

Ar film «Tomboy», a du gant kealiadurezh ar Gender, a zo bet **skignet e skolaj Diwan ar Releg er 6vet klas**, ma weler ennañ leun a draoù euzhus, da skouer ur plac'hig c'hoant ganti bezañ ur paotr a laka ur c'halc'h-toaz-merat en he slip. Skignet e vez ar film se dre holl e Frañs. War TV5 Monde (13/9/2011) e lavaras ar filmaozourez, a zo tost da strollad-gourzhtreiñ LGBTQSTUVW a-hent-all eveljust : gant ar fim-se (...) *“eo ret tizhout ar muiañ posubl a dud da lakaat da dremen kemennoù gourzhtreiñ ha politikel*». E Diwan ivez e lakaer eta kealiadurezh ar gender a-raok ar c'helenn hag hep kelaouiñ ar gerent, kuit da zistablaat ar vugale.

Ar vavdiernez Najat Vallaud-Belkacem, d'ar 14 a viz Genver 2013, en abadenn *“Mots Croisés”* war ar chadenn France 2, he deus diskleriet eo bet prouet, gant miliadoù a studiadennoù, e oa ken eürus hag ar re all ar vugale desavet en tiegezhioù heñvelrevour. An dra nemetañ a rafe dezho en em welout disheñvel diouzh ar vugale all ez eo an dismeg a c'houzañvont hag a vez lakaet gant ar gevredigezh war stumm o ziegezh. Lakaomp un dibenn d'an dismeg-se hag e

vo reizhet an traoù, setu pezh a c'houlennont gant ul lezenn. A-benn ar fin evit c'hoantoù un nebeut tud o deus stuzioù disheñvel diouzh braz ar boblañs, ez eo d'ar braz-se da gemm e vuhezgezh ha neket d'ar re all. An dra-se a ra din soñjal en evezhiadenn delodet da vBerthold Brecht : *“Mard eo bet mouezhiet fall gant ar bobl, perak chom hep kemm ar bobl ?”*

Bro Spagn : an diforc'hañ bugale a vez klasket lakaat harz outañ gant ul lezenn a ya a-enep endroadur al lezennoù frankizelour a gleiz abaoe ouzhpenn 50 vloaz. Bec'h a vo, sur, daoust ma weler kalzik broioù dre holl en Europa o klask dont en-dro war ar gwir-se da lazhañ ar vugale. Da vihanañ **400.000 a zo bet lazhet** evel-se e Breizh abaoe 40 vloaz. TRA-WALC'H !

Maer PSF Brest en doa berzet ma vefe debret ar bloaz-mañ kouignoù ar Rouaned er skolioù foran en abeg d'ar ger «Epifaniezh» evit ar gouel-mañ war an deiziadur, da lavarout eo ur ger a denn d'ar relijion gristen. Ra sедераio : den ebet ken ne oa mui petra a sinifi ! Emañ ar gristengaserezh o vont en he roud...

Dre ziv wech o doa disakret ar FEMEN-ed iliz-veur Pariz. Da zeiz nedeleg ez eus bet unan anezho o treveziñ un diforc'hadur-bugel e iliz Santez Madalen Pariz e-kreiz an Oferenn gant un tamm avu gwaddek, dizolo he divronn, o tiskleriañ edo *«nulet oferenn Nedeleg dre ma oa bet diforc'het Jezuz»*, hag oc'h echuiñ o staotañ war al leur dirak an dud. Evel-just n'eo ket bet harzet. Renerez gall ar FEMEN-ed, un ukreniadez, he doa heskennet ur groaz pemp metrad uhelder, arouez merzherinti Ukreniz dindan ar renad komunour, a zo bet roet dezhi paperoù a-berzh ar stad c'hall, goude bezañ aet da ziskouez he divronn e Penn-iliz Sant Pêr Roma. A zo ouzhpenn : dibabet eo bet evit timbr nevez ar Postoù. Gwelloc'h-kalz e vo eta, d'ar re o deus gallet prenañ an nebeut a zo bet moulet, implij **timbr an Dugez Anna Breizh** nevez embannet da geñver 500 deiz-ha-bloaz he zremenvan. Gwir eo e c'heller ivez derc'hel gant ar boas da begañ an timboù gall war o zu-gin !...

E 2013 **19 beleg ha div leanez a zo bet lazhet** er bed, da lavarout eo tost un hanter muioc'h eget er bloaz a-raok.

Legion d'honneur : An hini a zo e penn ar *“Comité de la Jupe”*, un aozadur a gemer perzh e emsav

digristen “Dieubidigezh ar merc'hed” hag a stourm, sañset, evit ma vefe “*klevet mouezh ar merc'hed e diabarzh an Iliz*”, **Christine Pédotti** a zo bet trugarekaet evit he labour gourzhtreñ o resev medalenn Napoleon Gozh.

Skaer : Skarzhet eo bet Ikonenn ar Werc'hez Vari diouzh ti ar re gozh, en anv al laikouriezh gall.

Ur studiadenn amerikan he deus jedet e **labour ur vamm** bep sizhun war-dro **94 eurvezh ar sizhun er gêr**. Un dra euzhus evit an MLF hag un dra gaer ha reizh evit oberourezed al levr “*Cessez de nous libérer*” a zispleg petra eo roll ar vaouez er gevredigezh. “Ken-grouerez” ez eo ar vaouez, dougen a ra ar vuhez ha karget eo da sevel he bugale d'an oad gour evit ma savfent int-i ar gevredigezh. Tra ma redier ar merc'hed da gemer ur post-labour ne c'hellont ket mui ober mat al labour kaer ha ret-mat-se evit ar gevredigezh. Ul levr da lenn !

An Aotrou Barroso (**Komision Brussel UE**) a lavar ne vo ket posubl da Vro Skos mont e-barzh Unvaniezh Europa dra ma vefe ret d'an holl vroioù ezel sevel a-du gant an emezelladur-se. **Peadra d'en em soñjal diwar-benn politikerezh an Emsav a-du gant Unvaniezh Europa** a-benn gounid bruzonoù (lenn pennad Donwal Gwenvenez)...

Lennadurioù : Yves Mervin .- **Joli Mois de Mai 1944** - La face cachée de la Résistance en Bretagne .- 520 p. 24 euro. Evel ma oa kaer gortoz, Françoise Morvan ha rezistañtourion ar PCF o deus graet trouz en-dro d'al levr-mañ a ziskouez dre ar munud euzhusterioù lod eus perzhidi ar Rezistañs e kreiz Breizh. Pal Mervin a zo adunaniñ ar Rezistañtourion ha Paotred Breiz Atao. Reiñ a ra sifroù : ar Rezistantourion a lavar o deus lazhet etre 1200 ha 1742 alaman, tra ma lavar an istorourion alaman n'eus bet nemet ... 41. Bez o deus lazhet 591 breizhad hep kontañ 31 fuzuilhet hervez lezenn war 152 den kendaonet d'ar marv.

Diwar-benn an Aotrou Perrot e soñj dezhañ ez eo bet drouklazhet gant Yves Thépaut diwar urzh an trikon Duclos-Frachon-Tillon. Displegañ a ra dre ar munud evit ar wech kentañ, diwar urzh Blanchard ha Dalibot, lazhadeg ar c'homandant Le Mintier, e wreg hag e vatezh er Gouray e bro Lambal o lezel 8 emzivad e kastell ar Voudenn-izel. Daoust ma voe berzet outañ sellout ouzh an dielloù a zo e kerz Maodierniezh “ar C'hultur” dre ma oa “re feuls” an doser, e kont lazhadeg ha gwalladeg an tiegezh Lincot eus Lokarn, un nizez dezho, an Doktoez Alice Gwilhous a voe lazheget dirak niverenn 117 ar straed Montparnasse e Pariz. Hag all hag all : anv a zo gantañ ivez eus Bernadette Pichodo eus Silfig, ar priedoù Baucher hag o mab Amédée, ar c'hoarezed Maubrée, Robert Le Bay, Pierre Hoffmann, Peteau, Raymond ha Lucie Le Moël, Jean Petitbonhomme, Mathurin Rault, Hourman ha Mahe e Plevin, ar

priedoù Le Luel e Kallag, Jules Gagou, ar priedoù Fontanaud, Pierre Le Chaunu, André Roussel, ar veudeur Bocher eus Kerbenec Kallag, anavezet mat en emsav, evel Le Padellec hag Héléne Ruyet Bubry, Odette Baubion (11 vloaz) e Plevin, Désirée Le Méné hag he mabig Maurice (11 vloaz)... E berr gomzoù e tiskouez Mervin ez eo bet kalz disteroc'h ar stourm gant ar Rezistañs eget na vez lavaret ; ez eo bet kalz dañjerusoc'h ar Rezistañs ouzh ar Vreizhiz eget ouzh an Alamaned ; e keveze ar Rezistanterion Gaullour ha Komunour en abeg d'o sec'hed a c'halloud. (Emglev Katolik Breizh)

Oberiantizoù Emglev An Tiegezhioù

Manif evit an holl : un nebeut izili eus E.A.T. o deus diskelet a-gevret e Pariz e brezhoneg. Kanet 'zo bet zoken a galon laouen “Da feiz hon Tadoù kozh”, a seblant bezañ hor gwir kan broadel pa glever c'hoazh kalzik a dud gouest d'e ganañ a bouez penn e straedoù... Pariz, hag ivez “Patronez Dous ar Folgoad” eveljust. Tonioù biniou zo bet sonet gant Gregor hag e geneiled eus Pariz... Un penn-devezh hir-mat, skuizhus, hogen laouen, plijadurus e-lec'h ez eus bet gallet skoulmañ darempredoù evit ar stourmoù da zont : PMA, GPA, Helazherezh, Gender er skolioù, ha kement 'zo c'hoazh ! Kenderc'hel a ra bepred “**Beilherion Karaez**” da veilhañ **bep gwener** e brezhoneg evit un darn : Leurgêr La Tour d'Auvergne da 9 eur noz.

Helazherezh : War var emamp da gaout adarre ul lezenn dinatur digant Pariz. Abalamour da se emamp o kemer perzh er stourm a-enep o skignañ un diell a-enep an helazherezh gant **Herve-Marie Catta**. Un doare brezhonek ha gallek kinniget dimp dre hanterouriezh al lec'hienn Ar Gedour evit ur bennozh Doue, ha troet gant un ezel eus EAT. Setu aze **ul levrig 28 pajennad**, divyezhek, a-enep an dehandizh (an helazherezh). A-gevret gant ar c'hannadig e kavot ur skouerenn bennak anezhañ. Gouzout a reomp emañ ul lezenn war ar stern evit aotren reiñ ar marv d'ar re a c'houlennfe ; mont a ra an dehandizh a-enep le-douet Hippokratos a zo e diazez micher ar vezeion ; gant al levrig-mañ e c'heller donaat ar gudenn ha bezañ gouest da respont d'ar re a vez lorbet gant fals-araokadennoù “Sevenadur an Ankoù”. **10.000 skouerenn a zo bet moulet**. 1000 skouerenn a zo bet degemeret gant Emglev An Tiegezhioù. **Ret eo o skignañ**, n'eo ket tra-walc'h o moulañ (na pet embannenn a chom da straniñ e stal Imbourc'h, ma Doue !) a-benn digeriñ daoulagad an dud diseblant ouzh al lezenn-se. Kas a c'hellomp deoc'h kement ha ma fello deoc'h gant ma vo kaset ur prof bennak evit ar mizoù-kas : 1,2 euro evit ur skouerenn ; 1,8 euro evit div ; 3 euro evit 6 ; 4 euro evit 12 ; 5 euro evit 24 ; 10 euro evit 48... Bez e c'hellont bezañ lakaet e traoñ an ilizoù hag e kement lec'h gortoz, roet d'ho mignonned, studiet a-stroll... da gentañ-holl avat : lenn al levrig-se hon-unan !

Evit **sevel strolladoù-lenn, dre bastell-bro**, skrivañ da eat@orange.fr

Katekiz : war-raok ez a bepred hor raktres levr katekiz. Ne ouzomp ket c'hoazh avat pegement e kousto ar moullañ na pet skouerenn a vo gwerzhet. Ul levr a vent vihan 200 pajennad e vo, skridaozet kaer. Da c'hortoz e c'heller mont war lec'hienn Katekiz bihan Sant Pius X : <http://katekizbihansantpiusx.atwebpages.com/index.html>

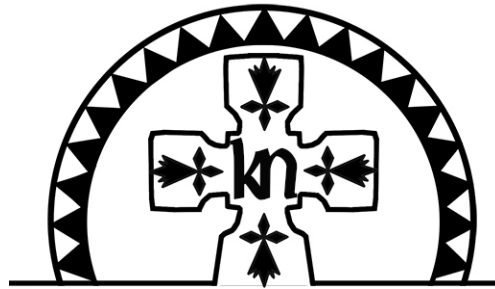
Liderezh an Eurioù : dousik ez a war-raok, skoilhet e oa er mizioù-mañ gant gouelioù an Dreinded Santel, ar Sakramant, ar Galon Sakr, a zo bet ret da bPaol Kalvez treiñ pe aozañ e-unan, ul labour a vanke e dornskrid Klerg.

Ar Bibl Santel : “*Barnerion*” a zo bet lakaet en linenn abenn bremañ daoust ma seblant kozhik an dornskrid. Mont a ra war-raok da vat raktres ur Bibl kefridiel a-berzh Roma : ar Pentateuc'h hag al levrioù istorek a vo dre vras re an Tour-Tan. Ar bodad a gendalc'ho “da wellaat” an testennoù-se avat, oc'h en em harpañ war labourioù Klerg, pergen e levrioù-oferenn war ar pemdez, dre ma labour war-eeun diouzh al latin, a zo ar yezh a zo da dreiñ ha n'eo ket an hebraeg. Ar peurrest, da lavarout eo an div drederenn a vo unvan a-walc'h dre ma vo diouzh labourioù skipailh “Ar Bibl Santel” renet Maodez Glanndour, enni Maoris ar C'hollo (oberoù an ebstel ha Jeremia), Klerg ur poent 'zo bet (sant Lukaz pergen), an Tad Medar evit Sant Mazhev, hag alioù pe labourioù beleion all c'hoazh sur a-walc'h : Barbotin, Ar Gall, Lec'hvien... 700 pajennad a zo bet skriverezet ganimp e korf ur bloavezh hanter hag a gaver holl en linenn. Gweladennet eo bet renabl ar Bibl Santel 385 gwech hepken abaoe bloaz. Dre se e vo arvarus bras moulañ ur bibl klok e brezhoneg evel maz eus unan e kembraeg war baper bibl abaoe 1977 !... Bibl an Tour-Tan (1981-1985) a zo pell da vezañ diviet goude 30 vloaz.

Laz-kanañ : izili 'zo eus **EAT en Naoned** a garfe sevel ur **strollad deskiñ kanañ**, kantikoù brezhonek dreist-holl. Un digarez d'en em gavout en un doare plijus e vo ivez, ha “*Pediñ en ur ganañ 'zo pediñ div wech*” a lavare Sant Eosten. Setu amañ o c'hemenn :

“Kantikoù brezhonek a blij deoc'h ? Deuit ganeomp ! Ur strollad kanañ a vo savet evit deskiñ ha kanañ kantikoù Breizh. Un emgav divyezhek ur wech bep miz evit ar vrezhonegerien hag ar re all ivez, e karter Sant Klemenz, Naoned. Titouroù hag enskrivadur gant annedourlent@free.fr.

Oferenn vrezhonek e Kemper, d'ar sul 16 a viz meurzh, da 6eur noz, e Chapel Sant Laorañs (e karter ospital Laenneg ; bali Limerick, e Kemper). Kinniget eo da gentañ evit ar re yaouank hag o familhoù. Un taol esae eo : evel e Kewen warlene hag e Sant Ervelen-Naoned ez eus kumuniezhioù kristen brezhonek oc'h eginañ er

Kanerion Naoned

c'hêrioù bras.

Kemennoù :

Klask 'zo war “Leor nevez an Oferenn” ar chaloni Uguen, eil mouladur 1924. Skrivañ dimp.

Klask 'zo war unan a asantfe treiñ 22000 ger diwar ar galleg (Buhez santez Tereza, d'ober ur Vandenn-treset.

Klask 'zo war unan bennak da sammañ mererezh EAT, dreist-holl mererezh ar fichennaouegoù. Se a c'hell bezañ graet er gêr.

Postoù-labour www.erh.fr a-berzh C'hoarezed Sant Loeiz Gwened evit un eilmelestrour, daveenn 115 ; a-berzh Emzivadeg Auteuil evit ur rener, daveenn : OAA1

Errata niv. 83 “Ar Bonedoù-Ruz hag hon Emsav”. Ouzhpennañ e krec'h an trede pajenn : “Pep tra a zo da ijinañ en-dro eta, hogen ma c'hoarvezfe ganimp e Breizh (..)”. Plijet ganeoc'h hon digareziñ.

Mererezh :

15 € eo ar skodenn emezelañ da EAT a ro ar gwir da resev *Kannadig Imbourc'h* (18 € er-maez ar C'hwec'hkogn). Talet e vez e penn-kentañ ar bloaz (pemp kasadenn da vihanañ). Ar chekenn a zo da gas war anv **EAT** pe **Imbourc'h** da : E.A.T., c/o Yann MIKAEL 12 straed René Giraud 44130 BLAEN - Roll an niverennoù pe oberennoù n'int ket c'hoazh diviet a c'heller kaout o skrivañ pe war : <http://emglev.wordpress.com>

Skridaozerezh :

Ar pennadoù a zo da gas da : jean-mariemichel@neuf.fr, pe dre ar Post da rener Kannadig Imbourc'h : Yann MIKAEL, 12, Straed René Giraud, 44130 BLAEN. Ar pennadoù ne engouestlont nemet ar re o deus skrivet anezho. Moulllet ez-prevez gant an embanner : **Emglev an Tiegezhioù** Kergreven 29800 Trelevenez. ISSN : 1144 357X